

TINNA GUNNARSDÓTTIR

Í leit að siðferðilegri vídd japanskrar fagurfræði

Vorið 2019 fékk ég styrk úr Watanabe styrktarsjóði Háskóla Íslands og fór í tveggja vikna ferð til Japans, en sjóðurinn styrkir fræðileg tengsl á milli Japans og Íslands. Markmið ferðarinnar var að kanna hvernig siðferðileg vídd japanskrar fagurfræði birtist í efnislegum hlutum og athöfnum. Ferðin var hluti af gagnaöflun fyrir doktorsverkefni mitt *Snert á landslagi* þar sem athyglinni er beint að lítt snortnu íslensku landslagi. Í verkefninu er áhersla lögð á fagurferðilega¹ upplifun mannsins en heimspekilegur grunnur verkefnisins byggir á verufræði hins meira en mennska (e. *more than human ontology*) og teygir sig í átt að hlutmiðaðri verufræði (e. *object oriented ontology*). Landslagshugtakið er skoðað út frá fyrirbærafraðilegri nálgun og austurlensk viðhorf til fagurfræði, sér í lagi þau er snúa að siðferði, leggja grunn að nýrri nálgun í íslensku samhengi. Þungamiðja verkefnisins er tilvikarannsókn í Héðinsfirði á Tröllaskaga þar sem tilraunir verða gerðar með hönnunardrifið inngríp í formi hluta, tilfærslu á efni og/eða mörkunar. Markmið tilraunanna er að stuðla að tengslamyndun með efnislegu inngrípi, þar sem áhersla er lögð á að efla upplifun okkar af því að vera hluti af náttúrunni og undirstrika þau djúpu tengsl sem við mannfólkið myndum við umhverfi okkar.

¹ Guðbjörg R. Jóhannesdóttir umhverfisheimspekingur hefur skrifað mikið um fagurferðilega upplifun í landslagi þar sem hún leggur áherslu á að upplifunin sé fagurferðileg frekar en fagurfræðileg. Þar vísar hún í tillögu Njarðar Sigurjónssonar, dósents við Háskólann á Bifröst, sem stakk upp á orðanotkuninni fagurferði og fagurferðilegt gildi innan fagurfræðinnar á sama hátt og rannsóknir í siðfræði fjalla um siðferði og siðferðilegt gildi. Sjá: Guðbjörg R. Jóhannesdóttir, „Vá! – Undrun, fegurð og ægifygurð í upplifun af íslenskri náttúru“, *Náttúran í ljósaskiptunum: Mannvera og náttúra í austrænni og vestrænni hugsun*, ritstj. Björn Þorsteinsson, Reykjavík: Háskólaútgáfan, 2016, bls. 143-168, hér bls. 144.

Ritið

3. tbl. 19. árg. 2019 (131-146)

© 2019 Ritið, tímarit Hugvísindastofnunar
og höfundur greinarinnar

Útgefandi:
Hugvísindastofnun Háskóla Íslands,
Sæmundargötu 2, 102 Reykjavík

Birtist á vefnum <http://www.ritid.hi.is>.
Tengiliður: ritid@hi.is

DOI: 10.33112/ritid.19.3.6
Birt samkvæmt skilmálum
Creative Commons BY (4.0).

Hugtakið fagurferði hefur verið mér hugleikið, ekki síst í tengslum við fagurferðilega upplifun í landslagi. Þessi nýstárlega orðanotkun opnaði augu mín fyrir ákveðinni tilfinningu sem ég hafði aldrei skilið til fulls, en þó upplifað allt frá barnæsku. Margslungna tilfinningu þar sem við virðumst renna saman við stað og stund; þar sem skynjunin verður allsráðandi og maður ýtir tímabundið öllu öðru frá. Breski fagurfræðingurinn Ronald W. Hepburn bendir á að fagurferðileg upplifun og undrun eigi það sameiginlegt að vera bæði dæmi um óvenju einbeitta upplifun sem gagntekur okkur.² Þessa fagurferðilegu vídd hyggst ég nota í rannsóknarverkefninu til að spyrða saman siðferði og fagurferði.³

Í grein sinni „The moral dimension of japanese aesthetics“ tengir heimspekingurinn Yuriko Saito saman siðferðisvitund og fagurfræði í japanskri menningu. Hún segir hvorttveggja hafa fengið talsverða athygli fræðimanna en minna hafi verið gert af því að skoða sambandið þeirra á milli. Japönsk fagurferðihæfð byggir að hennar mati á siðferði þar sem hún stuðlar að „virðingu, nærgætni og tillitsemi í garð annarra, bæði manna og málleysingja“.⁴ Það voru einmitt skrif hennar sem urðu til þess að mig langaði til að skoða þetta samband frekar og setja í samhengi við rannsóknarverkefnið og íslenskt landslag.

Austurlensk viðhorf til fagurfræði eru töluvert ólík þeim vestrænu. Á meðan litið hefur verið á fagurfræðihugtakið sem fræðilegt í hinum vestræna heimi, lengi vel með áherslu á há-listir, þá hefur japönsk fagurfræði frá fornu fari verið samofin hversdagslífinu, trúarbrögðum og siðferði.⁵ Má þar nefna fagurfræðilegar hugmyndir á borð við hið japanska Wabi-sabi sem ólíkt vestrænum gildum upphafur ófullkomeikann, hið hverfula, það fá-

² Ronald W. Hepburn, „*Wonder“ and Other Essays*, Edinborg: Edinburgh University Press, 1984, bls. 147.

³ Í rannsóknarverkefninu leitast ég við að nálgast viðfangsefni mitt hvorutveggja frá fagurfræðilegum kenningum og fagurferðilegri framkvæmd. Sem hönnuður finnst mér mikilvægt að eiga í efnislegu samtali við fræðin, þar sem fræðin leiða skapandi ferlið á meðan skapandi ferlið bregst við fræðunum og varpar fram nýjum spurningum. Efnislegu tilraunirnar eru því hluti af þeim gögnum sem til skoðunar eru og leiða til nýrrar þekkingar.

⁴ Yuriko Saito, „The moral dimension of japanese aesthetics“, *Rethinking Aesthetics: The Role of Body in Design*, ritstj. Ritu Bhatt, New York: Routledge, 2013, bls. 158-180, hér bls. 159.

⁵ Mara Miller, „Teaching Japanese Aesthetics“, *American Society for Aesthetics on-line*, 1996, sótt 17. maí 2019 af https://web.archive.org/web/20081202060957/http://www.aesthetics-online.org/articles/index.php?articles_id=3.

brotna, auðmjúka og óhefðbundna.⁶ Í Wabi-sabi vekja brum og rotnun upp jákvæðar kenndir, ekki síður en full blómgun. Allt undirstrikar það á áhrifaríkan hátt hringrásina og hverfuleika hlutanna, sem liggur til grundvallar japanskri heimsmynd þar sem veruleikinn er á stöðugri hreyfingu. Ekkert er fast, allt er breytingum undirorpið.⁷

Vedruð gangstétt við Seirenscho listasafnið á Inujima eyju í Seto innhafi í Japan. Eigin mynd.

⁶ Leonard Koren, *Wabi-Sabi for Artists, Designers, Poets & Philosophers*, Point Reyes: Imperfect Publishing, 2008, bls. 7.

⁷ Graham Parkes and Adam Loughnane, „Japanese Aesthetics”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2018 Edition), ritstj. Edward N. Zalta, sótt 15. júní 2019 af <https://plato.stanford.edu/entries/japanese-aesthetics/>.

Í Wabi-sabi er ekkert efni æðra öðru, heldur er það innra eðli hlutanna sem skiptir máli. Þekkt dæmi um þetta viðhorf er Kintsugi, aldagömul handverksaðferð, þar sem brotnir leirmunir, t.d. tebollar og skálar, eru límdir saman með gylltu lakki.

Kintsugi tebolli frá 19. öld.
Mynd tekin af veraldarvefnum.⁸

Þarna birtist jákvætt viðhorf Japana til reynslu og öldrunar þar sem litið er á viðgerðina sem part af sögu hlutarins frekar en eitthvað sem þarf að fela. Það er jafnvel litið á viðgerðina sem einskonar vitnisburð eða útskýringarmynd á þeim kröftum sem brutu hlutinn. Þessi velþóknun á sýnilegri viðgerð hlutanna er mjög ólík okkar vestrænu nálgun, þar sem leitast er við að viðgerðin sé ósýnileg.⁹ Eftir Kintsugi viðgerð verða hlutirnir jafnvel verðmætari. Á sama hátt er litið á öldruð tré. Hver sveigja og beygja auðgar einstaklinginn, sem og rákað yfirborðið sem ber vitni um tíma og seiglu. Þegar svo er komið að tréð stendur ekki undir sér er gripið til manngerðs stuðnings í formi hækja, sem ekki er reynt að fela frekar en gylltar viðgerðir keramikhlutanna.

⁸ „Kintsugi and the art of ceramic maintenance“, *The Conversation*, sótt 16. september 2019 af <https://theconversation.com/kintsugi-and-the-art-of-ceramic-maintenance-64223>.

⁹ Sama heimild.

Klassískar timburhækjur sem styðja við tré í Japan.

Eigin myndir.

Við fyrstu sýn fannst mér þetta einkennileg sjón, en fljótlega fór ég að leita uppi þessa tignu öldunga. Því fleiri sem hækjurnar voru því áhrifaríkari varð ásýndin, í mínum augum að minnsta kosti. Viðhorf mitt til hlutanna breyttist. Ég hægði á ferðinni, staldraði við, tók á móti og upplifði tíma á áþreifanlegan hátt í þessum gömlu trjám.

Stundum eru tugir hækja sem styðja við eitt stakt tré.

Eigin myndir.

Ég tók eftir allskonar smáatriðum, súmaði inn og út í leit að áferðum, formum, samlífi og samspili ólíkra tegunda. Hvert tré varð að sjálfstæðum heimi sem myndaði landslag fyrir skordýr og undirstöðu fyrir mosa, varpaði kvikum skugga og myndaði síbreytilegt munstur negatífra og pósitoífra forma í virku sambandi við veðrið sem skóp það og birtuskilyrði augnabliksins. Tré sem væri líklega búið að fella fyrir löngu hér á landi.

Lífræn óreiða þar sem samlíf þrífst vel.

Eigin myndir.

Siðferðiskenndin gagnvart þessum öldungum er af sama meiði og sú sem fær handverksmanninn til að nostra við brotinn leirmun. Hún tilheyrir menningu þar sem umbreyting er eðlilegur hluti af lífinu og ákveðin sátt ríkir um hlutina eins og þeir eru, frekar en eins og þeir ættu að vera, sem okkur Vesturlandabúum hættir til að einblína á í leit okkar að hinu dæmigerða eða fullkomna. Þar liggur einmitt grundvallarmunur á vestrænum og austurlenskum fagurferðilegum gildum að mati japanska rithöfundarins Junichiro Tanizaki sem í bók sinni *In Praise of Shadows* ber meðal annars saman ólíkt viðhorf okkar til myrkursins.¹⁰ Á meðan Austurlandabúar hafa leitað að fegurðinni í myrkrinu hafa Vesturlandabúar lagt kapp á að útrýma því. Svipað er uppi á teningnum þegar kemur að óreiðu, ekki síst lífrænni óreiðu og lifandi yfirborði náttúrulegra efna. Þar tekur Tanizaki dæmi af því hvernig

¹⁰ Junichiro Tanizaki, *In Praise of Shadows*, Stoney Creek: Leete's Books, 1977 (1933), bls. 47-48.

Japanir sjái fegurðina í því þegar fellur á góðmálma eins og silfur og kopar á meðan við lítum á það sem óprifnað sem þarf að fægja burt. Þetta viðhorf til efnisins er dæmigert fyrir Wabi-sabi þar sem lýsingarorð á borð við óreglugur, tilgerðarlaus, ófágaður, hlýlegur, dimmur, látlaus og hrár hafa fegurferðilegt gildi. Mörg dæmi um þetta urðu á vegi mínum um Japan, bæði innandyra og utan, nýleg og ævafor.

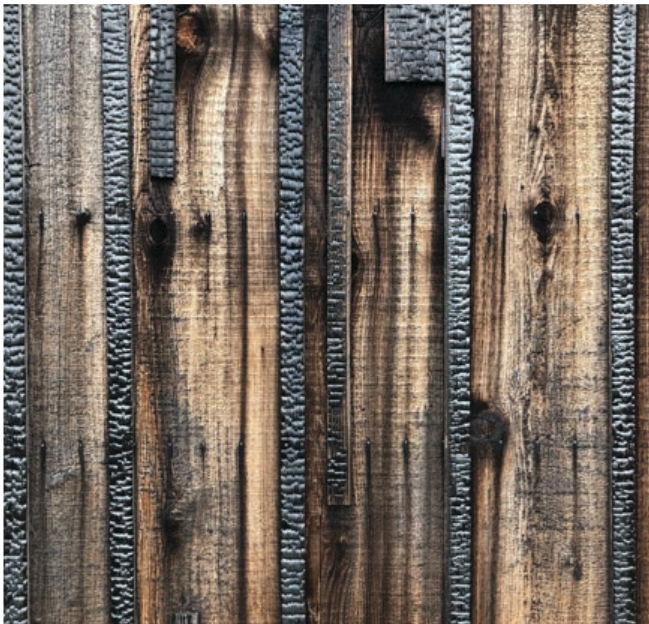

Okuno-in kirkjugarðurinn í Koyasan þar sem samlíf manngerðra forma og lífrænna ferla er áberandi. Eigin mynd.

Samtímalistaverkið *Contact Lens* eftir Haruka Kojin (2013) á eyjunni Inujima.

Eigin mynd.

Áferð af veðraðri húsklæðningu á eyjunni Inujima. Eigin mynd.

Ég dvaldi í nokkra daga í klaustri í þorpinu Koyasan sem liggur í 800 metra hæð yfir sjávarmáli á toppi fjallsins Koya. Þorpið sem byggðist upp snemma á 9. öld er helgasti staður Shingon búddisma. Í klaustrinu komst ég í snertingu við daglegar athafnir munkanna, var viðstödd morgunbænir, borðaði grænkeramat (e. *vegan*) á tatami mottum,¹¹ fór í hefðbundið japanskt bað (e. *onsen*) og upplifði daglegt líf í klassísku japönsku húsi.

Grænkerakvöldmatur borinn fram á lágum borðum og útsýni yfir einn af mörgum húsagörðum Jokiin klaustursins í Koyasan þar sem ég dvaldi í nokkra daga.

Eigin myndir.

Fegurð Koyasan er mikil, hvort sem um ræðir frumskóginn sem þekur fjöllin allt um kring, aldagömul hofin, Okuno-in kirkjugarðinn sem er stærsti grafreitir Japans, sólarupprásina við Daimon hliðið eða forna pílagrímaleið kvenna sem liggur hringinn í kringum hið helga þorp. Innfyrir þorps-hliðin sjö fengu konur ekki að fara fyrr en árið 1872. Fram að því gengu þær hringinn í kringum þorpið og þurftu að láta duga að gægjast inn um hliðin sjö. Ég hafði áhuga á að skoða þessa gönguleið og bera saman við gömlu þjóðleiðirnar sem liggja í Héðinsfjörð en þær hef ég gengið í tengslum við

¹¹ Grænkeri er hugtak sem notað er yfir þá sem kjósa sér lífsstíl án dýraafurða. Þess má geta að munkarnir hafa verið grænkerar í yfir 1000 ár, en sleppa auk þess sveppum og lauk.

staðarrannsókn á firðinum.¹² Ég hafði sérstakan áhuga á að skoða hvernig leiðin væri merkt, hversu auðvelt væri að fylgja leiðbeiningum og efnislegri útfærslu þeirra, þ.e. hvernig mannlegu inngrípi væri háttað. Þarna upplifði ég allt að því fullkomið jafnvægi á milli óreiðu og skipulags, öryggis og spennu. Leiðin var vel merkt og gönguslóðinn skýr en afar lífrænn. Leiðin hlykkjaðist í gegnum þéttan hávaxinn skóginn þar sem maður gekk oft á rótum trjáanna allt um kring. Mörg risavaxin tré höfðu fallið og lágu þvers og kruss þar sem þau höfðu lent. Sum höfðu fallið á stíginn og þá var sagað í þau skarð svo hægt væri að komast yfir. Annað var ósnert.

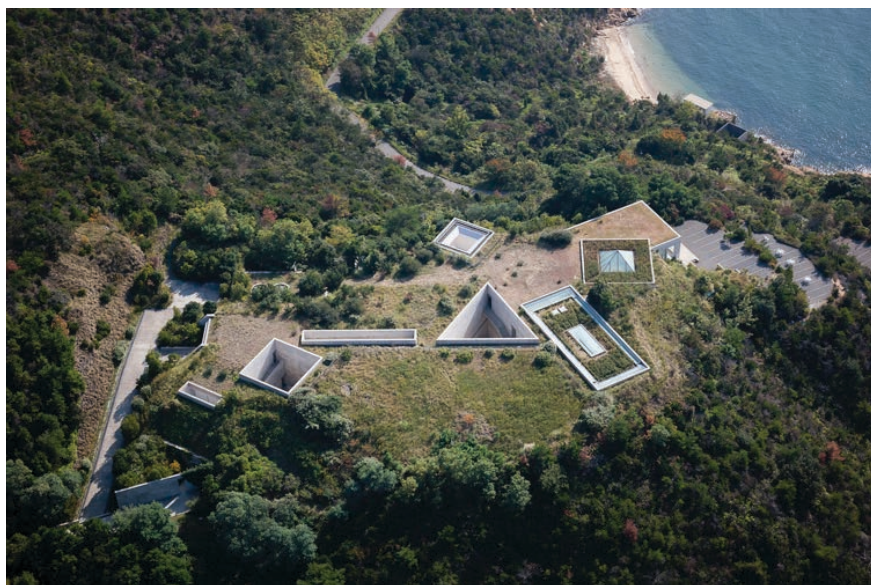
Hina fornu pílgrímsleið kvenna, sem liggur í 800 metra hæð í gegnum skóginn sem umlykur Koyasan, er enn hægt að ganga. Á vinstri myndinni sést hvernig er búið að saga úr tré sem hefur fallið á göngustíginn. Á hægri myndinni sést hvernig gengið er á rótum trjáanna.

Eigin myndir.

Það var áhrifaríkt að ganga í gegnum þykkann skóginn þar sem náttúrulegir ferlar voru sýnilegir en ekki hreinsaðir í burtu. Fallin tré nærðu jarðveginn fyrir komandi kynslóðir og minntu á löngu liðna storma. Hrynjandi náttúrunnar var allsráðandi. Hljóðheimurinn á þessari göngu var sérstakur og afar

¹² Um er að ræða 5 gamlar þjóðleiðir sem liggja frá Siglufirði og Ólafsfirði yfir í Héðinsfjörð. Þær eru Hestskarð, Hólsskarð, Rauðskörð, Fossabrekkur og Botnaleið. Allar leiðirnar eru illa merktar og torfærar á köflum þar sem fara þarf yfir þverhnipt fjallaskörð og lausaskriður. Mesta hækkun 580-680. Vegalengd 8-21 km. *Gönguleiðir á Tröllaskaga II*, kortagerð Hjalti Þórðarson, Háskólinn á Hólum, 2007.

ólíkur þeim sem við eigum að venjast í íslenski fjallgöngu. Þögnin var djúp og dempuð en rofinn annað slagið þegar marraði í eigin fótataki á þurrum jarðveginum þöktum gömlu laufi. Rétt áður en ég lagði af stað gekk ég í gegnum Okuno-in kirkjugarðinn og ræddi við japanskan leiðsögumann sem á vegi mínum varð. Ég hafði rekið augun í að það gætu verið birnir á stígnum og gott væri að vera með bjarnabjöllu með sér. Ég nýtti því tækifærið og spurði hvar ég gæti keypt bjarnabjöllu og svarið var stutt og laggott – á Amazon! Þarna var ég sem sagt með annan fótinn á 1000 ára gömlum stíg og hinn í stafrænum heimi samtímans. Ég hafði að vísu ekki tíma til að panta bjölluna og bíða eftir sendingunni, sem var allt í lagi því leiðsögumaðurinn kallaði á eftir mér: „hafðu bara hátt þá þora þeir ekki að áreita þig“.

Chichi listasafnið á eyjunni Naoshima eftir japanska arkitektinn Tadao Ando.

Mynd tekin af veraldarvefnum.¹³

Á smáeyjunum Naoshima, Teshima og Inujima í Seto innhafinu upplifði ég siðferðilega vídd fagurfræðinnar á áhrifaríkan hátt, að þessu sinni í gegnum samtímalistaverk. Eyjarnar eru allar hluti af *Benesse Art Site Naoshima* verkefninu sem samanstendur af fjölda list-tengdra verkefna.¹⁴ Í samhljómi við

¹³ *Benesse Art Site Naoshima*, sótt 16. september 2019 af <http://benesse-artsite.jp/en/art/chichu.html>.

¹⁴ *Benesse Art Site Naoshima*, sótt 20. júní 2019 af <http://benesse-artsite.jp/en/about/>.

náttúru og ríkulegt menningarumhverfi eru staðir, verk og viðburðir skapaðir þar sem samtímalist og arkitektúr vinna saman og mæta umhverfinu á einstakan hátt. Ég varð vitni að mikilli næmni og djúpri virðingu fyrir nærumhverfinu sem og ígrunduðu og fágugu handbragði þeirra sem að komu. Í Chichu listasafninu á Naoshima er samband manns og landslags tekið til skoðunar en byggingin sjálf er að mestu leyti neðanjarðar til að hafa sem minnst áhrif á umlykjandi náttúrufegurð. Þrátt fyrir það finnur maður ekki fyrir innilokunarkennd, þar sem nokkur stór op eru á byggingunni sem opnast upp til himins. Regn, vindur og dagsbirta flæða því inn í safnið og hafa áhrif á upplifun okkar af listaverkunum sem og arkitektúrnum, hvort heldur sem er á líðandi stundu, frá degi til dags eða frá árstíð til árstíðar. Í safninu eru þrjú verk eftir bandaríska myndlistarmanninn James Turrell sem hefur í verkum sínum lagt áherslu á eðli skynrænnar reynslu (e. *perceptual experience*). Hann vinnur gjarnan með skynörvun sem dansar á jaðri sjónblekkingar, þar sem óáþreifanleg fyrirbæri eins og ljós og himinn virðast áþreifanleg. Hann segir:

Verk mín eru meira um það sem þú sérð heldur en það sem ég sé, þó svo þau séu afurð sjónar minnar. Ég hef jafnframt áhuga á tilfinningunni fyrir nærveru rýmis; það er rými sem þú skynjar sem nálægð, næstum sem heild – þessa áþreifanlegu tilfinningu og orku sem rými getur veitt.¹⁵

Það var einmitt eitthvað svipað þessu sem gerðist þar sem ég tók þátt í klukkustundar löngu áhorfi á verk hans, *Open Sky* (2004), sem fram fer í ljósaskiptunum. Verkið er eins og nafnið gefur til kynna himinninn sjálfur, rammaður inn með ferningslaga gati á þaki sýningarsalarins. Setið er á steinbekkjum sem liggja meðfram veggjum salarins og fylgst með umbreytingu himinsins fyrir ofan. Ekkert truflaði nema fuglinn fljúgandi, og þó, því eitthvað var ekki eins og það átti að vera. Himinninn fór að taka á sig þykkann dökk-vínrauðan lit og virtist áþreifanlegur. Eins og eitthvað sem maður getur potað í - seigfljótandi efni. Hægt og rólega breyttist liturinn og varð sægrænn. Svo fór allt af stað. Í dagbókarfærslu sem ég skrifaði daginn eftir stendur:

¹⁵ James Turrell, „Introduction”, *Jamesturrell.com*, sótt 20. júní 2019 af <http://jamesturrell.com/about/introduction/>.

Það var magnað, maður fór í furðulegt ástand – eins og á milli svefns og vöku – svipað og gerist í Yoga Nidra. [...] himinninn fór á milli gylltra tóna, dimm rauðra, dökk grænna, sægrænna og yfir í kolsvart – allt eftir lit/ljósi veggjanna. Eins varð sjónblekking í rýminu sjálfu, flata ferningslaga opið í þakinu virtist stundum eins og trapisulaga [...] þegar myrkrið var skolið á flugu fiðrildi í átt að ljósinu og það var dásamlegt að sjá líf í myrkrinu. Það var algjör kyrrð.¹⁶

Það sem veldur sjónörvuninni eru hvítir veggirnir sem litaðir eru með ljósi. Það er gert á svo fínstilltan hátt að áhorfendur skynja ekki litabreytinguna á veggjunum heldur á himninum fyrir ofan. Hér leikur himinninn aðalhlutverk. Ég tengdist honum á svipaðan hátt og þegar norðurljósinn gagntaka mann. Himinninn lifnaði við og vegna litbrigðanna skynjaði maður sérkennilega hreyfingu líkt og hann færðist nær og fjær - andaði - á svipaðan hátt og norðurljósinn dansa. Saito bendir á í bók sinni *Aesthetics of the Familiar – Everyday Life and World-Making* hvernig listirnar geta opnað augu okkar fyrir hversdagslegum fyrirbærum í gegnum fagurferðilega upplifun.¹⁷ Það á svo sannarlega við í þessu tilfelli og ekki er síður áhugavert hvernig athyglin fer af listaverkinu sjálfu, þ.e. hlutnum,¹⁸ yfir á fagurferðilega upplifun af himninum. Eftir stendur minning um óvenju einbeitta upplifun og ég er ekki frá því að sjónarhorn mitt á himininn hafi breytt til framtíðar.

¹⁶ Dagbókarfærsla 16. mars 2019.

¹⁷ Yuriko Saito, *Aesthetics of the Familiar: Everyday Life and World-making*, Oxford: Oxford University Press, 2017, bls. 69.

¹⁸ Í þessu tilfelli ferhyrntu herbergi með steypum bekkjum allan hringinn og stóru ferningslaga gati í gegnum þakið. Rými sem er sérhannað fyrir þessa einstöku upplifun. Hvert einasta smáatriði er úthugað í þessu flókna listaverki þar sem tækni, efni og form vinna saman að því að skyggja ekki á skynjaða reynslu áhorfandans af himninum.

Open Sky, James Turrell (2004), Chichu Art Museum. Mynd tekin af veraldarvefnum.¹⁹

¹⁹ James Turrell, sótt 16. september 2019 af <http://archive.jamesturrell.com/artwork/opensky/>.

Á undanförunum árum hefur verið lögð áhersla á að víkka vestræna nálgun á fagurfræði, m.a. með umhverfisfagurfræði og fagurfræði hversdagsins, og þar með færa hana nær upprunalegu hlutverki sínu „að rannsaka eðli og næmni skynjaðrar reynslu“.²⁰ Þessi fagurferðilega áhersla vekur okkur til vitundar um hversdagslega hluti sem okkur hættir til að láta fram hjá okkur fara. Hún virkjar hversdagsleg fyrirbæri og gefur þeim fagurferðilegt gildi. Um leið styrkjum við tengsl okkar við umhverfið, þar sem hið ósýnilega verður sýnilegt. Fagurferðileg breytni getur því skipt sköpum, ekki síst á tímum loftslagsbreytinga af mannavöldum, þegar við ströglum við að móta heilbriggt siðferðilegt samband við umhverfi okkar.²¹ Hvaða áhrif það hefur að yfirfæra framandi fagurfræðilega nálgun í íslenskt samhengi á eftir að koma í ljós. Það er hinsvegar þekkt að menningarleg víxlverkun sem þessi getur breytt viðhorfi okkar til hlutanna. Með aukinni meðvitund getum við orðið ábyrgari þátttakendur í sterkum tengslum við umhverfi okkar, þar sem fyrirbæri á borð við gamalt tré og síbreytilegan himin getur öðlast nýja vídd, styrkt samband okkar við jörðina og varpað ljósi á þau flóknu kerfi sem við erum hluti af. Fagurferðileg upplifun í landslagi er kröftugt afl sem ekki hefur verið nýtt til hlítar til þess að styrkja heilbriggt samband okkar við heiminn.

Japansferðin var mér ómetanleg reynsla og innblástur í doktorsverkefnið. Hún veitti mér innsýn, sambönd og þekkingu sem ég hefði ekki annars haft tækifæri á að öðlast. Þrátt fyrir allt það flóð upplýsinga sem við búum við í dag þá getur ekkert komið í stað þess að vera á staðnum, skynja umhverfið og taka á móti fagurferðilegum áhrifum.

TINNA GUNNARSDÓTTIR

Prófessor í vöruhönnun

Hönnunar- og arkitektúrdeild

Listaháskóli Íslands

Þverholti 11

IS-105 Reykjavík, Ísland

tinna@lhi.is

²⁰ Yuriko Saito, *Aesthetics of the Familiar*, bls.1.

²¹ Yuriko Saito, „The moral dimension of japanese aesthetics“, bls. 164.

